

Středověk v Říčanech

Průvodce programem

6.–7. třída

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

**mu
ze
um** ŘÍČANY

Prozkoumej středověké
předměty.

Pojď se s námi
učit venku.

Poznej město
v době Karla IV.

Spolupracuj
a diskutuj.

Průvodce programem stručně představuje obsah programu, upozorňuje na zajímavosti a formou fotografií z realizace ukazuje, jak program probíhá. Jednotlivé lekce je možné využít například jako materiál pro žáky, kteří se části programu nemohli účastnit.

Metodika pro učitele a všechny další přílohy jsou ke stažení na webu:

www.regionálníučebnice.ricany.cz

Osnova:

1. Středověké městečko

Tematický blok č. 1 (Středověké městečko),
téma č. 1 (Středověké městečko)

2. Středověká společnost

Tematický blok č. 2 (Středověká společnost),
téma č. 1 (Středověká společnost)

3. Středověký hrad

Tematický blok č. 3 (Středověký hrad),
téma č. 1 (Středověký hrad)

4. Jak jsem poznal/a středověk

Tematický blok č. 4
(Jak jsem poznal/a středověk),
téma č. 1
(Jak jsem poznal/a středověk)

CO TO ZNAMENÁ?

Práce ve skupině

Zamyšlení

Úkol

Reflexe

Tip

Elektronická
pomůcka

1.

STŘEDOVĚKÉ MĚSTEČKO

1. STŘEDOVĚKÉ MĚSTEČKO

Jaký byl středověk v době Karla IV.?

1. Na jakém místě vznikaly ve středověku hrady a proč? Zkus takové místo popsat.

2. Víš, o čem rozhodoval pán na hradě?

3. Jak probíhalo ve vrcholném středověku vyučování v malých městech? (Označ správnou odpověď.)

Učilo se obvykle: ve škole — na faře — v rychtě

Psát a číst se učili: jen chlapci — jen dívky — dívky i chlapci

Mezi učební metody patřilo: hraní divadla — memorování nazpaměť — diskuse

4. Jaká byla podle tebe nejdůležitější funkce kostela ve středověku? A jaká je dnes?

Poznávat, jak se žilo ve středověku, je pro mě .....

protože .....

(příloha 4.2)

Uspořádejte činnosti do žebříčku tak, aby byly seřazeny od činností, kterým se věnovali chudí lidé (dole na žebříčku) po ty, které provozovali nejbohatší a nejvýše postavení lidé (nahore na žebříčku).

Žiju ve mlýně a melu obilí.   Běhám bosý po náměstí.   Vykonávám rozsudek – v mučírně i na šibenici.

Zakládám novou vesnici v lesích.   Na hrnčířském kruhu točím hrnky a prodávám je na trhu.   Bydlím na hradě.

Jsem kovář, stojím celý den u výhně.   Peču široko daleko nejlepší chleba.   Vařím v krčmě na náměstí.

Jsem pradelna, už mě z toho praní bolí záda.   Tkám látku na šaty pro chudé i pro pány.   Kážu v kostele.

Bylinkami léčím lidi i zvířata.   Za mzdu se nechávám najímat do vojska.   Jedu na koni do Prahy.

(příloha 4.3)

Ve středověku byly mezi bohatými a chudými lidmi velké rozdíly. Ti nejchudší se ocitali v opravdové **nouzi**. Kdo jim pak podal pomocnou ruku? Kde našli podporu a zastání? A jak je to s lidmi v nouzi dnes?

Zamyslete se a napište, co byste udělali, kdybyste se ocitli v této situaci:

- **Jsem bezdomovec.**
- **Jsem týraná žena, utekla jsem s dítětem od manžela.**
- **Přišel jsem o práci, nemám úspory.**
- **Pečuji o postižené dítě a jsem s ním doma.**
- **Odcházím z dětského domova a nevím, co se mnou bude.**

Nemáme žádné písemné informace o tom, jak Říčany v době Karla IV. přesně vypadaly. Vzhled městečka můžeme rekonstruovat na základě nálezů a podoby obcí, kde se informace dochovaly. Stavbami, které v Říčanech upomínají na dobu středověku, jsou hrad a kostel. Z hradu je dnes zřícenina, jeho exteriér i interiér v době největší slávy přibližuje vizualizace. (příloha 4.6)

Žáci se v programu proměnili v badatele a zjišťovali informace o předmětech, které lidé ve středověkém městečku používali.

Do dvojic dostali jeden z těchto předmětů: dělovou kouli, keramickou nádobu, měšec s mincí, podkovu, sekeru.

Hledali odpověď na otázky, jakou roli tyto předměty měly.

Zkoumáme středověké předměty!

1. Popište předmět (velikost, materiál, barva...).
2. Můžeme říci, kde ho vyrobili?
3. K čemu se předmět používal?
4. Kdo předmět asi používal? Byl to chudý, nebo bohatý člověk?
5. Najdete podobný předmět v katalogu ze sbírky Muzea Říčany?
6. Používáme předmět i dnes? Pokud ne, co ho nahradilo?
7. Co vás na zkoumaném předmětu nejvíc zaujalo?
8. Jaký zdroj informací pro vás byl nejzajímavější?
9. K čemu je podle vás dobré sbírat předměty z minulosti?

(příloha 4.8)

Víš, proč patří podkova a sekera k častým archeologickým nálezům? Badatelky se to dozvěděly z katalogu ([příloha 4.5](#))

Tipni si, kdo používal tuto sekeru ze sbírky Muzea Říčany.

děvorubec

řezník

tesař

popravčí

([příloha 4.5](#))

2.

STŘEDOVĚKÁ SPOLEČNOST

2. STŘEDOVĚKÁ SPOLEČNOST

**Čeká nás geolokační hra!
Vydej se se sirotkem Petrem
za pokladem do středověkých
Říčan.**

Během výpravy si vyzkoušíš, jaký by asi byl tvůj život v době vlády našeho nejslavnějšího panovníka, Karla IV.

Pro hru si instaluj aplikaci Geofun do mobilu. Aplikace je zdarma dostupná v Google Play a App Store.

“
Já se jmenuju Matyáš,
čau brácho.
Budem kamarádi.”

Při hraní není potřeba mít připojení k internetu, pouze musíš povolit zjišťování aktuální polohy. Jednotlivé úkoly se aktivují po příchodu na určené místo na trase.

“
To dáme!”

Bez vody se na tomhle místě neobejdou. Je to technický zázrak. Díky němu nemusíme jíst jen kaše z drceného obilí.

Dnes už ho tady nenajdeš, ale jmenuje se podle něj rybník v centru města.

Náš **mlýn** není rozhodně žádný žabař! *

*Žabař = mlyn na maľem potůčku

?

Mlýny ušetřily lidem spoustu času, už si nemusel ručně mlít mouku každý sám... Drtíte si sami doma koření? Melete na mlýnku mák? Je to dřina, že?!

Umiš se jako žáci ve středověku naučit řadu slov za sebou zpaměti?

Nauč se celý titul našeho krále a císaře Karla IV.:

Císař římský, král český, lombardský a burgundský, hrabě lucemburský, markrabě moravský, Karel IV., křtěný jménem Václav, byl synem Elišky Přemyslovny a Jana Lucemburského.

My máme
dobřej mozek!

Takto vypadal středověký poklad nalezený v Říčanech. Kde byl ukrytý? Zahraj si hru, dovede tě k místu pokladu a cestou se dozvíš, jak se v městečku žilo v době Karla IV.

NÁVŠTĚVNÍKEM V KOSTELE

Důležitým místem ve středověku byl kostel.

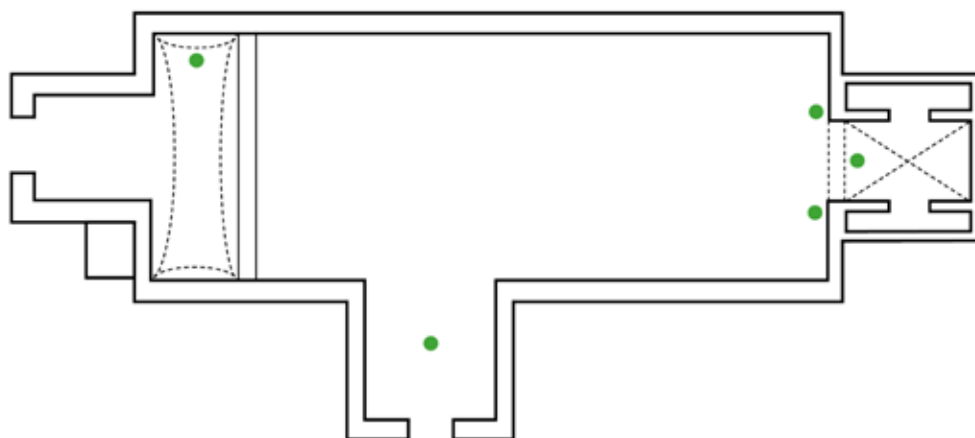
Lidé tam nalézali útěchu, ti v nouzi i materiální pomoc. Tato místa se moc nezměnila.

V říčanském kostele pořád najdeš oltář, kazatelnu, křtitelnicí, zpovědnici.

?

Zamysli se nad jednotlivými místy v kostele a tam, kde je to uvedeno, napiš svůj postřeh/názor.
(příloha 4.14)

1. Oltář:

Napiš, za koho nebo za co bys prosil/a.

2. Kazatelna:

Napiš jedno poselství, které bys chtěl/a vzkázat naší společnosti dnes.

3. Křtitelnice:

Napiš jméno, které bys chtěl/a dát svému dítěti.

Nekrad'te!

Nelžete.

Obnovte mír.

Noste roušky.

Nekácejte pralesy.

Šetřete jídlem.

Něčemu nerozumíš?
Zeptej se místního
faráře

Všimni si středověkých fresek nad hlavou. Nad nimi bývala původní věž

?

Která z funkcí kostela je ti nejbližší? Kým bys byl/a v tomto místě nejraději?

Označ jednu nebo i více možností, můžeš doplnit svůj postřeh.

- **Tím, kdo lidem předává nějaké poselství.**
- **Tím, kdo prosí (za sebe, za druhé, za společnost, za svět...).**
- **Tím, kdo druhým pomáhá.**
- **Tím, kdo chce být sám a chce se zklidnit.**

(příloha 4.30)

3.

**STŘEDOVĚKÝ
HRAD**

3. STŘEDOVĚKÝ HRAD

ŽIVOT VE STŘEDOVĚKU – AKTIVITY V HRADNÍ ZAHRADĚ

Postarej se o svého pána!

Ušij mu měšec na mince, připrav pokrm
a ozdob erbovní štít!

Pět pánů, zástupců
významných rodů
z Říčan a okolí

Erb je znamení, které označuje
vysoce postavený rod – šlechtice
i měšťany.

Důležitou roli hrají na erbu
vyobrazené předměty i barvy.
Dědí se po generace.

V ATELIÉRU

Kolovratové mají v erbu barvy modrou, červenou, zlatou (žlutou) a stříbrnou (bílou). Figurovou na erbu je orlice.

Víš, co to byl dřív kolovrat, který dal název vesnici i rodu?

Odpověď najdeš v podkladech k vytvoření rodového hesla a erbovního štítu.

(příloha 4.17)

Pro pečlivé zpracování je vhodné si hlavní motiv předkreslit tužkou. Případné chyby pak překryje barva.

Co by sis dal/a do erbu ty jako hlavní znak? Proč?

V KUCHYNI

Kaše z obilnin jedli lidé ve středověku často.

Ve středověku neznali cukr, kaše se sladily ovocem a medem. Častěji se ale jedly kaše slané.

Jaká by chutnala tobě – nasladko, nebo naslano?

A zakroj pro šlechtice pořádný kus chleba!

Tak schválně, krájiš chleba i doma?

V ŠICÍ DÍLNĚ

Tady je každá ruka dobrá

Zvládneš podle návodu nastříhat, ušít a ozdobit váček?

Docela cool, ne?

“
Je to fakt dost dobrý.”
”

Porota hodnotí
nejlepší výrobek

HODNOCENÍ SOUTĚŽE O NEJLEPŠÍ VÝROBEK

Co hodnotíme:

váček ————— **řemeslná zručnost (čistá práce), nápaditost**

kaše ————— **vyvážená chuť, lákavý vzhled pokrmu**

erb ————— **soulad tvaru a barev, věrnost původnímu erbů**

heslo ————— **nápaditost, obsahuje reálie ze středověkého způsobu života**

(příloha 4.19)

?

- V jakém povolání bys nejlépe využil/a své povahové vlastnosti, vlohy a talent?
- Jaké povolání by sis vybral/a ve středověku a jaké v současnosti?

(příloha 4.20)

STŘEDOVĚKÝ SOUD

Byla to krádež?

Sedláka Martina z podhradí soudí hradní pán Jimram. Vedle něj sedí purkrabí

Půjčka, nebo dar?

Rychtář s obecními staršími soudí spor mezi dvěma muži z městečka

(příloha 4.21)

Zločiny a potrestání

Potrestání má symbolický rozměr. Podle toho, čím se člověk provinil/čím zhřešil, je potrestán tělesným trestem. Doživotně se o viníkovi vědělo, co udělal:

Krádež (ale také násilná trestná činnost, podvod) — useknutá ruka

Křivá přísaha — useknutí prstů

Křivá přísaha; rouhání proti vrchnosti i Bohu — vyříznutý jazyk

Menší krádeže a mravnostní delikty u žen — uříznutí uší

Nevěra u žen — bičování

(příloha 4.22)

?

Myslíš si, že by měl být obnoven trest smrti – a pokud ano, v jakých případech?

4.

JAK JSEM POZNAL/A STŘEDOVĚK

4. JAK JSEM POZNAL/A STŘEDOVĚK

Vyberte si jedno z témat a porovnejte ho se současností:

1. **Chudí a bohatí ve středověku**
2. **Děti ve středověku**
3. **Ženy a muži ve středověku**
4. **Středověké soudy**

Kritéria PPT prezentace

- **Dodržte jednotný styl** (pozadí, písmo, barvy...).
- **Na jednom slajdu uveďte jednu myšlenku a rozvedte ji maximálně ve třech odrážkách.**
- **Prezentace obsahuje úvod, vysvětlující střední část a závěrečnou část, která téma shrnuje, a uvádí se v ní zdroje, odkud jste pro prezentaci čerpali informace.**

(příloha 4. 26)

Rozdíl v životě dětí ve středověku a dnes

- Děti ve středověku neměly moderní technologie, bez kterých by se dnes hodně dětí neobešlo.
- Jen tak se nepodívaly do zahraničí.
- Pracovaly na poli.

Ukázka z prezentace
na téma Děti ve středověku
od žáků 8. třídy

Pravidla pro slovní prezentaci

- **Mluvte pomalu a zřetelně.**
- **Při prezentaci nečtete, co je napsáno, ale formulujte jinak.**
- **Dále rozvedte hlavní myšlenky, které promítáte divákům-posluchačům.**

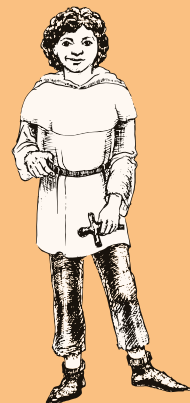
(příloha 4.27)

Poznávat, jak se žilo ve středověku, je pro mě:

»» ««
Zajímavé, protože je důležité vědět, jak se žilo kdysi a porovnat to s dnešní dobou.

«« ««
Záživné, protože se učím hodně nových věcí.
»»

?

A co si myslíš ty? Bavilo by tě to?

Středověk
na vlastní kůži můžeš
se spolužáky zažít
v programu Středověk
v Říčanech.

ŘÍČANSKO
Regionální
učebnice